

Etický kodex

Preamble

Mendelova univerzita v Brně (dále jen „univerzita“) se hlásí k obecným a všeobecně uznávaným morálním i formálním zásadám chování jednotlivců a skupin ve vyspělé společnosti s přihlédnutím k charakteru vysokoškolského vzdělávání a výzkumné práce. Etický kodex stanovuje, jakož i udržuje mravní standardy a pomáhá předcházet střetům zájmů či konfliktním situacím.

ČÁST PRVNÍ ETICKÝ KODEX ZAMĚSTNANCŮ, STUDENTŮ A ABSOLVENTŮ MENDELOVY UNIVERZITY V BRNĚ

Článek 1

Obecná ustanovení

- (1) Kodex je závazný pro všechny zaměstnance a studenty univerzity.
- (2) Principy vyjádřené v tomto kodexu ctí absolventi univerzity, jakož i osoby, které své vědecko-pedagogické tituly a hodnosti získaly na univerzitě. Absolventi dále ctí závazek promočního slibu a naplňují jeho intenci.

Článek 2

Akademická svoboda

- (1) Základní akademickou svobodou je svoboda univerzity jako akademické instituce při vytváření a naplňování celkové koncepce jejího rozvoje a při formulaci a realizaci záměrů její vzdělávací, výzkumné, vývojové a umělecké činnosti.
- (2) Akademická svoboda je uplatňována:
 - a) v plném souladu s koncepcí rozvoje, dlouhodobým záměrem a zaměřením vzdělávací, výzkumné, vývojové a umělecké činnosti univerzity,
 - b) ve shodě s obecnými morálními principy a s obecně uznávanými zvyklostmi etiky práce při vzdělávací, výzkumné, vývojové a umělecké činnosti,
 - c) ve shodě s pravidly morálního jednání, vyjádřenými v tomto kodexu, jakož i v jiných vnitřních a dalších předpisech univerzity,
 - d) při respektování omezení daných zvláštními podmínkami výzkumu ve shodě s dalšími pravidly, která vyplývají z vnitřních a dalších předpisů univerzity.
- (3) Akademickou svobodou zaměstnanců se rozumí především svobodné vyjádření názoru a svobodná komunikace, svobodná vůle a rozhodování ve shodě s akreditovanými programy při výuce studentů, svoboda v sebevzdělávání, svoboda vědeckého bádání včetně volby zkoumané problematiky a metodiky výzkumu.

Článek 3

Obecné požadavky etického jednání zaměstnanců a studentů

- (1) Při svém působení na pracovišti i mimo ně se řídí mravními principy a zásadami obecně uznávanými ve společnosti.
- (2) Respektují lidská práva a základní svobody zakotvená v Listině základních práv a svobod.

Ctí svobodu slova, svobodnou výměnu názorů a informací a zásady kolegiality a akademické spolupráce. Předchází jednání, jež by tato práva a svobody porušovalo.

- (3) Odmítají diskriminaci, omezování a poškozování osob v jejich právech a nárocích ve všech jejich podobách. Vůči všem jednají s respektem a podporují pozitivní přístup k osobám se specifickými potřebami.
- (4) Odmítají veškeré formy šikany a násilí, včetně genderově podmíněného násilí a respektují nedotknutelnost osoby a jejího soukromí.
- (5) Přispívají k vytváření bezpečného, respektujícího a podporujícího univerzitního prostředí.
- (6) Nevyužívají akademickou půdu pro uplatňování zájmů politických stran, hnutí a náboženských společností.
- (7) Vůči ostatním zaměstnancům a studentům univerzity nevyvíjejí nevhodný či nemístný nátlak, nedopouští se ponižování a verbálních útoků či fyzického násilí. Případné kritické podněty podávají věcně podložené. Kritiku a alternativní názor uplatňují korektně, a vůči ostatním zaměstnancům a studentům vystupují s respektem.
- (8) Chrání poslání univerzity. Nenadřazují nad něj své soukromé zájmy, a takto ctí univerzitu a svým jednáním se nedopouštějí ničeho, co by mohlo poškodit její dobré jméno.
- (9) Nepoškozují majetek univerzity, jakož jej ani nezneužívají k soukromým zájmům a účelům nebo k prospěchu osobnímu či prospěchu třetích osob.
- (10) Vyhýbají se střetu zájmů a v případě, že taková situace nastane, vhodným způsobem ji oznamují příslušným nadřízeným.
- (11) Pro uskutečňování vzdělávací, výzkumné, vývojové a umělecké činnosti své znalosti a dovednosti soustavně prohlubují a sdílejí je v rámci akademické obce i mimo ni.
- (12) Dbají na přiměřenost a únosnou míru svých pracovních nebo studijních závazků na univerzitě i mimo ni. Ani svými dalšími aktivitami neohrožují její činnosti a dobré jméno.
- (13) Přijmou-li akademickou funkci, členství v akademickém orgánu, výběrové komisi nebo vedoucí funkci, vykonávají ji řádně, transparentně a nestranně, v souladu s tímto kodexem.

Článek 4

Zásady ve vzdělávací činnosti

- (1) Zaměstnanci univerzity:
 - a) jednají se studenty čestně, spravedlivě, partnersky a otevřeně;
 - b) nedopouštějí se vůči nim ponižování, nemorálního chování či nevhodné nebo nemístné formy nátlaku;
 - c) snaží se svým chováním a jednáním být studentům příkladem;
 - d) při hodnocení studijních výsledků postupují spravedlivě, transparentně a v souladu s právními a vnitřními předpisy;
 - e) nezneužívají svou autoritu a nevyžadují od studentů činnosti, které jsou náplní jejich pracovní činnosti;
 - f) nepřivlastňují si výsledky práce studentů.
- (2) Studenti univerzity:
 - a) se nedopouštějí plagiátorství;
 - b) během plnění povinností při studiu nepodvádějí a nedávají příležitost k podvádění druhým;
 - c) nevydávají práci jiných za svou a nešíří práci jiných bez jejich souhlasu;
 - d) neznevažují výsledky své práce, práce svého vyučujícího, ostatních studentů, zaměstnanců nebo jiných osob;
 - e) se nedopouštějí fyzického ani verbálního násilí či útoků.

Článek 5

Vyloučení dvojího trestu

Pro vyloučení dvojího trestu jsou možná porušení tohoto kodexu ze strany studentů řešena disciplinárním řízením vedeném na součásti, na které je student zapsán ke studiu.

ČÁST DRUHÁ

INTEGRITA VÝZKUMU A INOVACÍ NA MENDELOVĚ UNIVERZITĚ V BRNĚ

Článek 6

Zásady ve výzkumné, vývojové a umělecké činnosti

- (1) Zaměstnanci a studenti univerzity:
 - a) jsou přístupní týmové spolupráci a odborné diskusi uvnitř i mimo akademickou obec univerzity;
 - b) komunikují věcně a otevřeně s korektní argumentací a oporou v nezpochybnitelných faktech, bez ponižování druhých či znevažování jejich aktivit;
 - c) neznevažují vědecké postupy a respektují jiný vědecký názor, jakož i pluralitu vědeckých a tvůrčích disciplín;
 - d) chovají se ke kolegům přiměřeně kriticky, kritiku uplatňují i vůči sobě samotným;
 - e) reflektují nejnovější trendy daného oboru, odpovídají za přiměřenost, přesnost a objektivitu použitých metod a dbají na to, aby nedošlo ke zkreslování výsledků;
 - f) pečují o data či zkoumané materiály, o jejich přesný popis, ochranu a archivaci;
 - g) dbají o to, aby postupy i výsledky vědecké a výzkumné, vývojové a umělecké práce mohly být předmětem přezkoumání;
 - h) dodržují pravidla profesní etiky vlastní danému oboru;
 - i) chrání a respektují duševní vlastnictví a dbají na uvádění správné afiliace výsledků výzkumné, vývojové a umělecké činnosti, nepublikují výstupy eticky pochybným způsobem, nepodporují publikování v časopisech podezřelých z neetických publikačních praktik a bez řádného recenzního řízení, nepřivlastňují si výsledky práce druhých, nedopouštějí se plagiátorství;
 - j) neposkytují výsledky třetím stranám s cílem osobního prospěchu, pokud by tím mohl být ohrožen nebo poškozen zájem univerzity;
 - k) dodržují standardy integrity výzkumu a inovací zakotvené v čl. 7 tohoto kodexu.
- (2) Vedoucí ústavů a vedoucí výzkumných týmů:
 - a) dbají na korektnost a otevřenost v rámci komunikace a nepoužívají autokratické metody řízení;
 - b) dbají na to, aby požadavky na výkon a odborná soutěživost byly v souladu s etickými zásadami, a přijímají opatření k prevenci neetického jednání;
- (3) Zaměstnanci univerzity zpracovávají odborné posudky či vědecká a jiná expertní stanoviska s plnou odpovědností, nestranností, se snahou o objektivitu a ve světle současné úrovně poznání, bez účelového zkreslování či ovlivňování vnějšími zájmy. Při hodnocení postupují věcně, používají standardní kritéria a postupy.

Článek 7

Etické standardy

Etické standardy, jimiž se zaměstnanci a studenti MENDELU řídí při podpoře a zajišťování integrity výzkumu, vycházejí z Evropského kodexu chování pro integritu výzkumu („Evropský kodex“)¹ a Singapurského prohlášení o integritě ve výzkumu².

Článek 8

Vzdělávání

- (1) Zaměstnanci a studenti se účastní vzdělávacích aktivit pro zvýšení povědomí o problematice integrity výzkumu a zaujímají jak pozitivní přístup k integritě výzkumu jako zásadnímu faktoru výzkumné mise, tak proaktivní přístup k předcházení pochybení v oblasti výzkumu.
- (2) Koncepte relevantních programů/modulů vzdělávání a odborné přípravy pro zakotvení zásad a postupů integrity výzkumu na univerzitě je v odpovědnosti prorektora pro tvůrčí činnost a zahrnuje zpravidla:
 - a) pravidelného školení/semináře na téma problematiky duševního vlastnictví, včetně úmluv o společném autorství a etických aspektů a definice pochybení ve výzkumu;
 - b) odborné přípravy v oblasti integrity výzkumu pro nové a stávající výzkumné pracovníky;
 - c) začlenění osvědčených výzkumných postupů do výuky na všech stupních studia.
- (3) Výzkumní a akademičtí pracovníci odpovědní za vedení doktorandů a post-doktorandů se aktivně podílejí na dalším vzdělávání zaměřeném na integritu výzkumu, a to prostřednictvím mentoringu.

Článek 9

Správná praxe v oblasti správy dat

- (1) Zaměstnanci a studenti nakládají s daty v souladu se zásadami uvedenými v Evropském kodexu a v Singapurském prohlášení a po zveřejnění výsledků výzkumu uchovávají podkladová data k výsledkům a dokumentaci všech podstatných výsledků po dobu obvyklou v příslušné disciplíně, pokud tomu nebrání jiné závazky či předpisy. Správa dat odpovídá zásadám FAIR³, s doporučením univerzity a principům otevřené vědy.
- (2) Odpovědnost za dodržování osvědčených postupů při používání, ukládání a uchovávání výzkumných dat nese každý zaměstnanec a student univerzity.
- (3) Osobní údaje získané v průběhu výzkumu jsou získávány zákonnými postupy, pro zákonné účely, a zpracovávány, jakož i uchovávány v souladu s právními předpisy.

Článek 10

Právní vědomí

Zaměstnanci a studenti si jsou vědomi povinností, které jim vyplývají z příslušných právních předpisů České republiky.

¹ Evropský kodex integrity výzkumu, revidované vydání, ©ALLEA – All European Academies, 2017
https://allea.org/wp-content/uploads/2021/08/European_Code_of_Conduct_Digital_CZ.pdf

² Singapore Statement on Research Integrity <https://www.wcrif.org/downloads/main-website/singapore-statements/223-singapore-statement-a4size/file>

³ Zásady FAIR představují přístup, jak pracovat s výzkumnými daty, aby byla dohledatelná (Findable), dostupná (Accessible), interoperabilní (Interoperable) a opětovně využitelná (Reusable). <https://www.go-fair.org/fair-principles/>

Článek 11

Pochybení ve výzkumu a jiná nepřipustná jednání

V případě podezření na pochybení, je zajištěno šetření a posouzení Etickou komisí pro integritu výzkumu a inovací, jejíž činnost je upravena dalším předpisem univerzity.

ČÁST TŘETÍ

SPOLEČNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Článek 12

Etické komise

- (1) Zaměstnanci a studenti univerzity se pro posouzení etických aspektů výzkumné práce obracejí na příslušné etické komise na univerzitě anebo předkládají podněty příslušným komisím pro posouzení.
- (2) Na univerzitě působí následující etické komise, jejichž působnost, složení a jednací řády jsou upraveny dalšími předpisy:
 - a) Etická komise univerzity;
 - b) Etická komise pro výzkum s lidskými subjekty;
 - c) etické komise pro zacházení se zvířaty;
 - d) Komise pro integritu výzkumu a inovací.

Článek 13

Závěrečná ustanovení

- (1) Tento kodex ruší a nahrazuje Etický kodex studentů a zaměstnanců Mendelovy univerzity v Brně ze dne 23.9.2019.
- (2) Za stanovení strategie a cílů univerzity v oblasti etiky ve výzkumu, vydávání sjednocujících doporučení a stanovisek k etickým aspektům výzkumu pro fakultní komise je odpovědný prorektor pro tvůrčí činnost.

Brno 18. 11. 2024

prof. Dr. Ing. Jan Mareš,
rektor